

Roman de Fauvel

A regény meséjének összefoglalása

(Gregory Alexander Harrison doktori disszertációjából, 1963; Bali János fordítása)

1 (1) 1 1 Favellandi a2

Fauvel már nincs az istállóban: az Ész mellett a Szerencse tette őt a ház urává. Mindenki hízeleg neki: hercegek, grófok, lovagok, bárók, prépostok, tisztartók, polgárok és közemberek; még a bíborosok, főpapok, apácák is — az egész felső klérus. Az alsóbb klerikusok is hízelelnének neki, de nem férnek hozzá, ki kell várják sorukat. Még a pápa is azok közé tartozik, akik Fauvel kedvében járnak: ő, aki korábban kövön („pierre” = Péter) trónolt, most parafán („liège” = hűbéres, vazallus) ül.

3 (3) 1 ex. 2 Quare a2

A költő ugyanakkor világossá teszi, hogy nem Róma tisztelete ellen beszél; egyszerűen ki akarja mondani az igazságot. Még a legnemesebb és legerősebb királyok is jönnek Fauvelt csutakolni.

4 (4) 1v ex. 3–6 Presidentes a3

E bevezetés után a költő elmagyarázza Fauvel alakjának jelentőségét. Először az állat színéről szól, hiszen, Arisztotelész szerint a forma segít felfognunk a lényegét. Fauvel nem fekete, hiszen az a szomorúság színe, Fauvel márpedig vidám. Nem is vörös, mert az a könnyörületesség színe. Nem fehér, mert az a tisztaság színe, nem zöld, mert az a remény színe, és nem is kék, hisz az az érzék és megfontolás égboltjának színe lenne. Inkább rőt-barna (*fauve*), ami a hiúság színe. Fauvel hamisságból (*faus*) és színlelésből (*vel*) áll, sőt, nevének betűi a *Flatterie* (talpnyalás), *Avarice* (fösvénység), *Vilenie* (randaság), *Varieté* (állhatatlanság), *Envie* (irigység) és *Lâcheté* (gyávaság) szavak kezdőbetűiből áll.

11 3v ex. 7 Virtus moritur a1

Isten a teremtmények fejedelmévé és az állatok gazdájává tett az embert. Ám azzal, hogy Fauvelt úrnak ismerték el, az ember az állatok szintjére süllyedt, miáltal a mindenség isteni rendje feje tetejére állt. Ez jól látszik az állam és az egyház viszonyában. Az isteni tervben két világító szerepel: a Nap (szellemi hatalom) és a Hold (időleges hatalom); s az utóbbi az előbbitől függ, s tőle veszi erejét. De most Fauvel a Holdat a Nap fölébe emelte.

12 (9) fol. 4 ex. 8 Qui secuntur a3

Az Isten felsőbbiséget adott az Egyháznak; a világi hatalom pusztán jogi adminisztráció. Ma mindez

megfordult: a pápa nem nagyon hasonlít Szent Péterre. A költő komolyan kritizálja a pápát (V. Kelemen), hogy a királynak engedi át egyes egyházi címek adományozását, és kiszolgáltatja a klerikusokat a királyi udvarok bíraskodásának.

15 fol. 5 ex. 9 Clavus pungens a1

A világi hatalomnak hajbókoló főpapok révén az egyház lesüllyed, elveszti becsületét és eredeti jellegét. A kanonokok élvezik a javadalmaikat, de nem törődnek feladataikkal. Nem élnek szerzetesi szerénységben: túl gazdagok már hozzá.

18 fol. 6 ex. 10 Presum, prees a1

A költő a szerzetesrendektől mesél, elsőként a kolduló rendekről, majd a többiekéről. Fauvel az ő apátjuk. S őmiatta épp szerencsétlenség érte az egyik rendet, a templomosokat, pedig korábban ők voltak az egyik legmegbecsültebb rend.

23 fol. 7v Omni pene a1

Az egyház pedig csak siránkozik és sajnálkozik, hogy „szegény templomosok eretnekek lettek és természet elleni bűnökben vétkesek”.

22 (12) fol. 7 Vos pastores (Vitry) a3

A költő gratulál a francia királynak, hogy elég szerencsés volt, hogy leleplezhette ezeket a bűnöket, melyekre sem Szent Lajos királynak, sem Anjou Károlynak nem volt elég bizonyítéka, s így nem volt lehetősége, hogy elítélje a bűnösöket, akik igazából a pápának köszönhetik hibáikat. Ki is végezték őket.

29 (14) fol. 9v Fauvel nous a 3

Az egyháztól a világi színtérre fordul a költő. Grófok és nemesek kizárólag Fauvel simogatásával törődnek. Különadókat szednek alattvalóiktól; másokat megvetnek, feledve, hogy minden ember egyenlő, s hogy ők maguk sem lóhátra születtek, nem különbek ebben a jobbágnál. Az egyszerű ember nem is tudja, hogyan alkalmazkodjon a lóháttók e seregéhez.

30 fol. 10 ex. 14 Porchier miex a1

Minden rossz: a lovagok gyűlölik az Egyházat, a jogban nincs köszönet, a nemesség képmutató, csőcselék irányítja a városokat, az asszonyok uralkodnak férjükön; Franciaország igában nyög. Közeledik a világvége, mindenhol az ördög lefelikedik. Végül a költő biztosít minket, hogy nem irigységből vagy rosszakaratból írja mindezt; hitet tesz a szeretet és igazság, Isten és az Egyház mellett.

32 (15) fol. 10v Rex beatus a3

A második könyv elején a költő vigasztal, hogy bizony felismerhetjük Fauvelt és ellenállhatunk neki. Majd hosszan elmeséli, hogyan házasodott meg Fauvel s születtek gyermekei. Elkalauzol minket Fauvel palotájába, ahol minden mesterséges, bár fényűző. Hamis aranyból készült karosszékben ül: valódinak tűnik, de nem az. A szék — szaracén kezek munkája — ékes ír ornamentikával, címerpajzsokkal és különféle állatfigurákkal: rókákkal, kígyókkal, teknősökkel, héjával, sólymokkal, darvakkal, kányákkal, keselyűkkel, leopárdokkal, griffmadarakkal és egyebekkel. Ámítás, Hamisság és Fortély figurái hordozzák vállukon az ülőkét. Fauvel palástja török kelméből készült; a Képmutatástól kapta ajándékba; arany bojtjait állítólag még maga Káin készítette. Fauvel fején ragyogó, fénylő korona, bár gyöngyei már éppúgy elvesztek, miként Fauvel isten-adta erényei is. A falakat kis majmokat és rókákat ábrázoló freskók díszítik: hamis szofizmák ábrázolásai között ott van Fausette („Hamiska”), a róka teljes története is. A palota összes helyiségének falait ír fafaragások burkolják.

Fauvel körül ott áll egész udvartartása: jobbján a Bujaság, a Sóvárság, a Fösvénység, az Irigység, a Becsmérlés, a Gyűlölet, a Bosszantás, a Szomorúság, a Harag, a Renyheség, a Semmittevés, Vénusz, a Falánkság, az Iszákosság, a Nyalánkság; balján a Gőg, az Elbizakodottság, a Kedvetlenség, a Méltatlankodás, a Felszínes elegancia, az Undorkodás, a Duzzogás, az Elbizakodottság, a Képmutatás, a Megtévesztés (a költő emlékeztet rá, hogy e kettőt részletesen ábrázolja a *Roman de la Rose*), az Állhatatlanság, a Kétszínűség, a Gyávaság, a Hálátlanság, a Kellemetlenség, a Nyomasztó, a Halandzsa, a Bunkóság, a Hamisság, a Játékszenvedély, a Hamiskártyásság, az Elbűvölés, az Ámítás, a Tolvajlás, a Szószegés, a Hitehagyás, a Hullámzó kedély, a Hazardírozás, az Eretnekség, a Szodómia.

37 (18) fol. 13 ex. 20, 21 Alieni a3

Fauvel beszédet intéz híveihez, és eléjük tárja terveit. Most, hogy hatalma csúcsára érkezett Fortuna jóvoltából, fél a forgandóságtól, amire Fortunától annyiszor látni példákat; azzal próbálja megnyerni kegyét, hogy el akarja venni nőül; s reméli, hogy akkor majd ő igazgathatja kerekét, mindig úgy állítva, hogy neki és népének kedvezzen.

Az udvar helyesli e tervet. Fauvel pedig felcsatolja kardját, sarkantyút köt, s udvartartásának kíséretében kilép a Makrokozmoszba, hol Fortuna lakik. A Hölgynek két arca van: az egyik szép és tetszetős, a másik visszataszító. Két koronát tart kezében: az egyik drága gyöngyöktől ragyog, ám kegyetlenül felsebzi viselőjének fejét; a másik pedig ugyan

gondatlan használat miatt csúnya, ám rejt kis smaragdokat, amik felvidítják azokat, kik az erényekben lelik örömüket. Fortuna előtt két kerék forog szüntelen: az egyik gyorsan, a másik lassan. Két kicsi, ellenkező irányban forgó kerék van előttük. Ezekre a kerekre van minden ember felrögzítve, s Fortuna azzal szórakoztatja magát, hogy szüntelenül forgásban tartja ezeket. A Hiábavaló Dicsőség ül lábainál, s azokat, akik épp a magasban vannak a kerék forgása miatt, elbűvöli, s feledteti velük, hogy milyen közel is van hozzájuk az újbóli zuhanás.

Fauvel megjelenik, és előadja kívánságát. Kínzó szerelemről énekel Fortunának, és kedvező válaszáért esedez. Feltételezi, hogy szeretné, ha lennének örökösei, kikre hagyhatja hatalmát és gazdagságát.

42 fol.	ex.	Douce dame debonaire
16v	33	a1

Ám Fortuna ingerülten visszautasítja őt. Azt mondja, hogy Fauvel, mint általában az emberek, nem érti őt. Ő a leghatalmasabb király lánya; nővére a Bölcsesség. A világot apja alkotta és tartja fenn, ő felügyel mindent, mi változó és időbeli. Neki magának pedig négy neve van, négy nézetének megfelelően: Előrelátás, Rendeltetés, Kaland és Siker. S számos példát sorol, olyan változásokról mesélve, melyek az ő befolyására mentek végbe a bolygón. Az erkölcs kérdésében azonban az emberi akarat szembeszegülhet e változásokkal; s itt Nabukkodonozort, a niniveieket, Ezékiást és Boethiust idézte. Fauvel még mindig udvarol neki:

73 fol.	27v	ex. 43	Douce et de tout a1
---------	-----	--------	---------------------

Elmagyarázta a két korona jelentését: az egyik a boldogulást jelenti, rejtett tövisekkel, a másik a megnyugvással fogadott balszerencsét. Elmagyarázta a két kereket is, a gyorsat és lassút, ellenkerekkel, melyek azt mutatják, hogy a legnagyobb, nyilvánvaló boldogulásban is mindig ott lapul valami rejtett bosszúság, ami lassan alámossa, és előbb vagy utóbb lerombolja azt. Sorsunkat fogadjuk Istentől jövőként— csak így lehet a földi lét bizonytalanságát elviselni. „A hat princípiumról” szóló könyv szerzője joggal nevezte a Földet makrokozmosznak, s az embert mikrokozmosznak. Mindkettő négy elemből áll: hó, nedvesség, hideg és szárazság. Egyszer tűz, víz, levegő és föld, máskor vér, nyálka, epe, melankólia. Az ember flegmatikus gyerekkorában, szangvinikus ifjúkorban, kolerikus élete közepén és melankolikus öregként; hasonlóan, a világ flegmatikusan született, Dávid korában szangvinikussá vált, kolerikussá Jézus idejében. Ám most a

világ öreg és melankóliával teli; így hát, közel a világ vége. Jön az Antikrisztus, és Fauvel az ő hírnöke.

80 fol. 29 Vade retro a1

Túlzott önhittségében Fortunát akarta nőül venni; de mivel nem akar áldás nélkül távozni, adassék hát a Hiábavaló Dicsőség kezébe!

86 (25) fol. 30 Heu, Fortune (Vitry a3)

Fauvel, megünnepelendő a Hiábavaló Dicsőséggel kötendő vigasz-házasságát, egy Párizs közeli, „Reménység” nevű városban lévő palotájába vonul. A költő megemlíti a Saint Germain-i réteket és a közelben folyó Szajnát. Leírása allegorikus utalásokkal teli, s lamentál a sorson, mely ilyen gyönyörű helyet adott Fauvel tulajdonába. Az egész, bűnökből és vétkekből álló udvar összegyűlik.

89 fol. 30v ex. 52–55 Iste locus a1

S bár korábban kitiltották a harminc erényt, ám, a Szüzesség vezetésével hirtelen megjelennek: nem szórakozni jöttek, hanem harcolni. Egy fogadósnál szállnak meg, kinek négy neve is van: Nagylelkű, Udvarias, Bölcs, Jóindulatú; feleségét pedig Állhatatosságnak hívják. Az extravagáns bankett után Fauvel ágyba menne újdonsült feleségével, ám rettenetes lármára ébrednek. A csata ég másnap is tart: a harminc erény Fauvel ördögeit próbálja legyőzni. Ám Fortuna közbelép, és szétválasztja a harcolókat. Nem jön hát még el a végromlás órája.

142 fol. 41 Plebs fidelis a1

A költő itt leírja, hogy az elgyötrött Fauvel az ifjúság kútjáról ábrándozik, abban merülne meg udvartartásával együtt, hogy megfiatalodjanak.

147 fol. ex. Tribum quem (Vitry) (27) 42 75 a3

148 fol. Hic fons a1 42

Ezután a regényben egy hosszú ima következik, mely Jézust hívja segítségül Fauvel ellen.

Fauvel és a Hiú Dicsőség nászából számtalan kis Fauvel születik. szétszóródva elárasztják a világ összes gyönyörű táját; ám, a költő nagy bánatára, egy ország különösen fertőzött: Franciaország, ahová Isten a királyság liliomát és más értékes növényeket is plántált. Fauvel és családja összevissza nyargalnak mindenütt, letaposva mindent maguk körül.

156 (33) fol. 44v In nova fert (Vitry) a3

Bárcsak a szüzesség lilioma oltalmazná Franciaország liliomát! Fauvel sem él örökké, egyszer őt is eléri a vég. Ám e ponton a költő abbahagyja a könyvet: megszomjazott, itt az idő egy jót inni!

(14) Rex quem (Vitry) a4

